
діяльності музею здійснюється презентація та популяризація історії та сучасного стану української освіти та педагогічної науки.

Література:

1. *Бондаренко В.* Михайло Ващенко-Захарченко: 190 років (віртуальна виставка Педагогічного музею України до ювілею вченого) / В. Бондаренко, В. Гайдей // Математика в сучасному технічному університеті : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 24-25 грудня 2015 р., Національний технічний університет України "КПІ". – К. : "НТУУ "КПІ", 2016. – 300 с.
2. *Котлер Н.* Музейний маркетинг і стратегія: формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів / Н. Котлер, Ф. Котлер, В. Котлер ; пер. з англ. Т. Олійник та ін. – К. : ВД "Стилос", 2010. – 528 с.
3. *Кравченко В.* Віртуальні виставки Педагогічного музею України як спосіб популяризації видатних педагогів / В. Кравченко // Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7-9 квіт. 2015 р., Національний авіаційний університет / ред. кол. Тюрменко І. І. та ін. – "Талком", 2015. – 380 с.
4. *Міхно О. П.* Спадщина Василя Сухомлинського у виставковій діяльності Педагогічного музею України / О. П. Міхно // Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: Щоб у серці жила Батьківщина : зб. матеріалів IX Міжнар. наук.-практ. конф. і XXIII Всеукр. пед. читань, 15-16 верес. 2016 р. у м. Луцьку / НАПН України, Укр. асоц. Василя Сухомлинського, Вол. Ін-т післядиплом. пед. освіти. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – С. 194-198.
5. *Музееведение. Музеи исторического профиля : учеб. пособие для вузов по спец. "История" / под ред. К. Г. Левыкина, В. Хербста. – М. : Высш. школа, 1988. – 431 с.*
6. *Педагогічно-меморіальні музеї України [Електронний ресурс] // Педагогічний музей України: веб-сайт. – Режим доступу : http://pmu.in.ua/pedagogichno_memorialni_musei/.*
7. *Трачук Л.* Віртуальна виставка: нова бібліотечна послуга бібліотеки / Л. Трачук. – Вісник книжкової палати. – 2007. – № 11. – С. 36–38.

УДК 37.015.3 (І. А. Зязюн)

Вдович С. М.

ЕСТЕТИКА АКАДЕМІКА І. А. ЗЯЗЮНА

Проблеми естетики, естетичного виховання та розвитку особистості посідають вагомe місце в науковому доробку видатного українського вченого та педагога, академіка Івана Андрійовича Зязюна. Вчений досліджував методологічні проблеми теорії естетичного виховання, виховання естетичного досвіду, естетичного сприймання, естетичної культури, естетичних почуттів школярів і студентів педагогічних ВНЗ, формування естетичного ідеалу сучасника, естетичні регулятиви педагогічної майстерності тощо. Вивченню особливостей становлення і розвитку естетичного сприймання людини присвячене дисертаційне дослідження І. А. Зязюна на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук. Значну увагу вчений приділив аналізу естетичних поглядів вітчизняних педагогів та письменників, зокрема досліджував естетичні принципи художнього методу В. Г. Короленка, думки А. С. Макаренка про естетичне почуття, морально-естетичні погляди В. О. Сухомлинського, філософсько-естетичні погляди і принципи театральної естетики М. В. Гоголя.

І. А. Зязюн справедливо вважає естетичне виховання важливою складовою загальнодержавної культурної політики та національного виховання молоді. Вчений є одним із розробників державних комплексних програм естетичного виховання.

Наукова спадщина академіка І. А. Зязюна аналізується у роботах Н. В. Абашкіної, Г. П. Васяновича, Б. В. Гола, С. У. Гончаренка, О. А. Дубасенюк, Т. В. Іванової, С. В. Коновець, В. Г. Кременя, А. І. Кузьмінського, О. А. Лавріненка, М. П. Лещенко, В. Ф. Моргуна, Н. Г. Ничкало, О. М. Отич, О. М. Пехоти, Н. А. Побірченко, Е. О. Помиткіна, В. О. Радкевич, В. В. Рибалки, А. П. Самодріна, О. М. Семенов, Б. І. Сушинського, Т. П. Усатенко, Л. О. Хомич, М. Д. Ярмаченка.

Естетика, яка пронизує все життя людини, її професійну діяльність, побут, ставлення до людей і природи, різнобічно впливає на неї, збагачуючи її духовний світ і удосконалюючи її діяльність, відіграє суттєву роль і в педагогіці. “Естетика передує всім духовним аспектам формування людини, включаючи естетичне”, – зазначає І. А. Зязюн. Виховання особистості неможливе без її духовних зусиль. І саме естетика в єдності з етикою, на думку вченого, “започатковують людську духовність”, завдяки якій “процес освіти стає для кожної людини необхідним, бажаним і радісним. У радості людського буття найбільше виявляється свобода, бо радість – завжди добро, завжди краса, завжди творчість” [1, с. 12].

І. А. Зязюн наголошує на єдності естетичного й морального виховання, адже естетика сприяє не лише формуванню творчих здібностей особистості, а й зміцненню її моральних позицій. “Гармонія Істини, Добра й Краси є не лише очікуваним результатом, але й передумовою ефективного естетичного виховання”, – зазначає вчений [1]. Естетичне виховання вчений розглядає також у єдності з суспільним вихованням: “Справжньою основою, умовою формування уявлень про прекрасне і потворне, піднесене і низьке, трагічне і комічне, здатності відчувати й переживати естетичне в навколишньому світі є вільне громадянське мислення і поведінка особи. Дух свободоловства, атмосфера демократизму, надання людині максимальної свободи вибору і самовиявлення, усвідомлення людиною своєї неповторної індивідуальності через самооцінку – усі ці чинники є визначальними в становленні і розвитку її естетичного досвіду” [1, с. 12].

Дослідженню сутності естетичного досвіду особистості присвячена монографія “Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву” [2]. Естетичний досвід особистості, за І. А. Зязюном, – це специфічний почуттєвий досвід, який допомагає виявити, зрозуміти й оцінити естетичну своєрідність різних видів людської діяльності. Його основними структурними компонентами є емоції, смаки, почуття, погляди, “які обов’язково обумовлюють дії людини на предмет, здатний задовольнити людську потребу” [2, с. 75]. Набуття естетичного досвіду можливе лише за умови активної позиції особистості. Як зазначає І. А. Зязюн, “важливо не приймати особистість як об’єкт естетичного впливу в стані пасивності, а формувати особистісне активне начало для постійного і неперервного, позитивного естетичного самовиховання” [1, с. 11].

Отже, естетичне виховання повинно бути неперервним процесом удосконалення професійної майстерності, творчості, естетично-почуттєвої реакції на навколишній світ, духовного та фізичного вдосконалення, тобто розвивати всі сторони особистості, оскільки естетична потреба є загальною творчою потребою, яка синтезує в собі всі її сутнісні сили.

Основною функцією естетичного виховання, яка сприяє формуванню цілісного погляду особистості на світ, як наголошує І. А. Зязюн, є її ознайомлення з естетичними цінностями, осягнення естетичної міри предметів, явищ дійсності та процесів.

В естетичному формуванні особистості неабияке значення мають емоції та почуття. За І. А. Зязюном, “у почуттях виражається вся повнота людського буття” [5, с. 88]. У

навчанні та вихованні підростаючих поколінь І. А. Зязюн їм відводив провідну роль, вважаючи, що “здатність і вміння володіти власними почуттями, використовувати їх за допомогою техніки й технології фахового вибору для спілкування з людьми, для розвитку їхньої людяності – чи не найперший показник майстерності актора і педагога” [5, с. 91]. “Категоріальний світ почуттів фіксується тріадою: прекрасне – потворне, піднесене – низьке, трагічне – комічне, тобто позитивному й негативному варіантах. У такому контексті предметний метод естетики та етики може прислужитися педагогіці як науці про освіту й виховання” [1, с. 11]. У науково-методичному посібнику “Педагогіка добра: ідеали і реалії” вчений формулює найважливіший із психолого-педагогічних законів: “чим більше позитивної почуттєвості одержує дитина в перші шкільні роки, тим необхіднішою буде потреба у самоствердженні її життєвою радістю і любов’ю від процесу навчання, від спілкування з учителем, з учнями у школі. Це спрацьовуватиме довічно і сприятиме переходу навчання в самонавчання, освіти в самоосвіту, виховання у самовиховання” [3, с. 9].

Вчений пов’язує емоції, почуття з інтелектом, розумом: “З емоціями людина народжується. Соціалізуючись, емоції перетворюються в почуття. Як правило, вони безкорисливі, але занадто вагомі в інтелектуальному розвитку й саморозвиткові особистості, є основою людського розуму, досвіду людського. Почуття завжди підтримуються інтелектом. Інтелект завжди народжується почуттями. Якщо уважніше подивитися, то почуття значно вагоміші за розум. Почуття рухають науку... Із почуттів розпочинається учительський авторитет” [4].

І. А. Зязюн – засновник наукової школи педагогічної майстерності, співавтор підручників “Педагогічна майстерність” та “Краса педагогічної дії”. Педагогічну майстерність І. А. Зязюн розглядає як красу педагогічної дії, наголошуючи на її естетичному й морально-етичному аспектах.

В естетичному вихованні молоді, на думку І. А. Зязюна, неабияку роль відіграє навколишнє середовище, зокрема освітнє, яке потребує естетизації. Навчально-виховний процес у правильно сформованому й естетизованому освітньому середовищі сприятиме не лише ефективному оволодінню особистістю навчальним матеріалом із того чи іншого предмета, а й її естетичному вихованню.

Таким чином, вивчення проблем естетики, естетичного виховання та розвитку особистості у науковому доробку видатного українського вченого та педагога, академіка І. А. Зязюна посідає вагоме місце. Естетичне виховання повинно бути важливою складовою загальнодержавної культурної політики та національного виховання молоді. На думку вченого, виховання особистості неможливе без духовних зусиль особистості, адже саме естетика в єдності з етикою започатковують людську духовність. Естетичне виховання І. А. Зязюн розглядає в єдності з моральним і громадянським вихованням. Важливим є набуття естетичного досвіду, що можливо лише за умови активної позиції особистості. Естетичне виховання повинно бути неперервним процесом удосконалення професійної майстерності, творчості, естетично-почуттєвої реакції на навколишній світ, духовного, інтелектуального та фізичного вдосконалення, тобто розвивати всі сторони особистості. Естетизація, опора на емоції та почуття, краса педагогічної дії є важливими принципами педагогічної майстерності вчителя. Педагогічна естетика, на думку І. А. Зязюна, за своєю сутністю є педагогічною етикою. Вчений наголошує на значенні естетизації освітнього середовища, що сприяє ефективному навчанню та вихованню молоді.

Література:

1. Зязюн І. А. Естетика і етика започатковують людську духовність / І. А. Зязюн // Естетичні та етичні основи розвитку педагогічної майстерності викладачів вищих педагогічних навчальних закладів : бібліогр. покажч. / уряд. Л. Н. Штома ; наук. консультант і авт. вступ. ст. О. М. Отич ; наук. ред. І. А. Зязюн ; бібліогр. ред. Л. Н. Штома. – Кіровоград : “Імекс-ЛТД”, 2013. – С. 11-12.
2. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 1976. – 172 с.
3. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с.
4. Зязюн І. Педагогічна дія вчителя в умовах інтегральної освітньої технології [Електронний ресурс] / Іван Зязюн // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2010. – № 3. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/tipuss/2010_3/Zjazjun2.pdf
5. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид. допов. і переробл. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.

УДК 021.4:069(477)

Матвійчук О. Є.

БІБЛІОТЕКА–МУЗЕЙ ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ, КУЛЬТУРНИЙ ТА ОСВІТНІЙ РЕСУРС СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

В сучасних умовах розвитку інформаційно-освітнього простору більш посилено заявляють про свою візію музеї та бібліотеки. Крокуючи багато років разом, ці дві культурно-освітні інституції сьогодні шукають спільні форми та методи роботи, намагаються не загубити при цьому своє обличчя та виконують кожен свою місію. Інтеграція їх інформаційно-ресурсної складової, потребує активізації кооперації для формування спільного електронного ресурсу, спрямованого на забезпечення доступності до культурної спадщини, що зберігається в бібліотечних та музейних фондах. Аналіз наукових джерел дозволив виявити проблемну ситуацію, що полягає в необхідності підняти роль і значення музеїв та бібліотек в задоволенні культурно-інформаційних потреб населення, з одного боку, а з іншого, – проаналізувати процеси їх сучасних трансформацій, розглянути форми співпраці на прикладі музейних експозицій чи виставок у бібліотеках. Цим і зумовлена актуальність теми обраного дослідження.

Проблемі пошуку спільної діяльності музеїв і бібліотек, висвітленню їх традицій та досвіду, розширенню соціальних функцій присвятили свої дослідження науковці: Т. Белофастова, Ю. Ключко, І. Пантелейчук, В. Соколов, О. Сошнікова, А. Чачко. Дослідженню сучасних питань створення та функціонування музейних експозицій у бібліотеках присвячують свої праці В. Вікулова, Т. Кузнецова, С. Кулешов, С. Матліна, А. Молодцова, Т. Петрова, С. Шемаєв та ін. Найбільш ґрунтовно проблеми організації бібліотечно-музейних виставок аналізує Ю. А. Демченко [2].

Запропонована стаття ставить за мету розкрити сутність, форми та методи роботи бібліотек-музеїв як інформаційного, освітнього та культурного ресурсу країни.

Дослідження даної проблематики потребує уточнення певних дефініцій, які заявлені у темі. Так, бібліотека – культурно-освітній заклад, що здійснює збирання друкованих і рукописних матеріалів, проводить їх опрацювання і відображення у каталогах, організовує